

BERG2016

TRANSFORMACE

úterý 4. září 2018

19.00

Klub ROXY

Jakub Rataj   Trans-polypnoe (světová premiéra)
Jonathan Harvey   Bhakti (česká premiéra)

Peter Vrábel – dirigent

fama Q

David Danel, Roman Hranička – housle, Balázs Adorján – violoncello

Orchestr BERG

Jana Kubánková – housle, Kateřina Lískovcová – viola, Zuzana Bandúrová – flétny, Anna Škreptáčová – hoboj / anglický roh, Kiryl Tseliapniou, Renata Raková – klarinety, Tomáš Bürger – horna, Tomáš Dabrowski – trubka, Tomáš Bialko – trombon, Oleg Sokolov, Tibor Adamský – bicí nástroje, Jana Holmanová – klavír

Jiří Lukeš – elektronika, Eliška Bejčková – zvuk

Tento večer se koná ve spolupráci s Klubem ROXY a Linhartovou nadací. Děkujeme!

Jakub Rataj [*1984] je autorem orchestrálních, komorních a elektroakustických kompozic, jeho práce ale přesahuje do světa zvukových instalací a performancí inspirovaných lidským tělem – pohybem, dechem, pulzem a gesty. Jeho skladby zazněly v ČR i v zahraničí (Francie, Japonsko, Írán, Rusko, Švédsko, Španělsko, Rakousko a další), nové skladby si u něj vedle Orchestru BERG objednala tělesa jako např. Fama Q, Prague modern, Low Frequency Trio, Solaris 3. Spolupracoval s interprety a ansámby jako např.

Quatuor TANA, Ostravská banda, Matteo Cesari, Kifu Mitsuhashi, Pamela Kurstin, Pierre Strauch, David Danel a s mnoha dalšími výjimečnými hudebníky, choreografy a filmovými režiséry. Jeho skladby uvedly Jihočeská filharmonie, Komorní filharmonie Pardubice, Soloist NNovgorod. Jakub získal řadu hudebních ocenění (mj. hlavní cenu nuBERG 2013 a 2014) a uměleckých rezidencí [České centrum: 2014 – Vídeň, 2015 – Madrid, 2017 – Tokio; VICC 2017 a 2019 – Visby]. V letech 2013/2014 studoval kompozici a nové technologie u Luise Naona na Conservatoire Supérieur de Musique et de Danse de Paris, kde navštěvoval i hodiny u Yana Maresze, Oriola Saladrigueze, Toma Mayse, Yana Geslina, Frédérica Durieux a Claude Ledoux. Jakubova skladba Between the Words byla na CNSMDP vybrána k účasti na Journées Nationales de la Musique Electroacoustique v Chalon sur Saône 2014. Jakub se zúčastnil řady mezinárodních kompozičních workshopů [Altitude University, Ostravské dny, ISA / MDW Academy ad.], v rámci kterých konzultoval svou práci mj. s Raphaellem Cendo, Yannem Robinem, Isabel Mundry, Miroslavem Srnkou, Marcem Sabatem, Klausem Langem nebo Jennifer Walshe. Na pražské HAMU studoval kompozici pod vedením prof. Hanuše Bartoně [2010–2015], od roku 2015 zde pokračuje v doktorském programu pod vedením Luboše Mrkvičky. Od roku 2015 působí v Českém rozhlase jako hudební režisér a zvukový designér. Ve stejném roce založil Ensemble terrible – ansámbl mladých hudebníků působících na pražské HAMU.

www.jakubrataj.com

Orchestr BERG premiéroval od počátku spolupráce v roce 2013 již tři Jakubovy skladby, dnešní novinka je čtvrtým dílem, které vzniklo na přímou objednávku orchestru.

Skladba **Trans-polypnoe** [polypnoe = zrychlené dýchání] pro 13 nástrojů je součástí většího cyklu kompozic, v rámci kterého se zabývám vztahem mezi fyziologickými projevy lidského těla [dech, pulz a pohyb] a hudební percepcí. Lidské emoce, myšlenky, názory atd. [jednoduše řečeno – vnitřní svět] jsou výsledky kombinací vjemů z vnějšího světa. Lidské tělo by se dalo přirovnat k labilnímu filtru mezi těmito dvěma světy. Stejně situace vnímáme rozdílně na základě momentálního rozpoložení, energie, únavy atd. Dech a pulz patří mezi základní tělesné procesy, které ovlivňují způsob, jakým naše tělo filtruje vjemy z vnějšího světa do světa vnitřního, a současně jsou pravděpodobně první „hudbou“, kterou můžeme slyšet.

„Nádech“ a jeho pulzující a pokřivená rezonance byly předobrazem skladby *Trans-polypnoe*. Plynulé gesto nádechu střídá jeho statický, až mechanicky tvarovaný dozvuk. Tyto dvě zprvu kontrastní roviny se v průběhu kompozice proměňují a jejich charakter se postupně prolíná – nádech současně vytváří pulzaci a dozvuk pulzující nádech. Celou skladbu si můžeme představit jako souhrn mnoha drobných artikulací, „nádechů“ v jednotlivých nástrojích, které se spojují ve větší hudební gesta. Tyto složené „nádechy“ (a jejich pulzující dozvuk) se v jejím průběhu vyvíjejí z hlediska zvukového materiálu, tempa, dynamiky a dalších hudebních parametrů. Proces postupné gradace jednotlivých hudebních parametrů a dílčích částí také dává celému dílu výsledný tvar – jeden proměňující se a zrychlující nádech. [Jakub Rataj]

Jonathan Harvey [1939–2012] je jedním z nejzajímavějších britských skladatelů 20. století, který zasáhl prakticky do všech hlavních hudebních oblastí [komorní i symfonická díla, skladby pro sbor, opera ad.]. Ačkoliv vyrůstal v hudební tradici anglikánské církve [jako malý zpíval v chlapeckém sboru], jeho osobitý styl vykrytalizoval především díky kontaktu s nejmodernějšími technologiemi. První elektroakustickou kompozici vytvořil již v roce 1970 v rámci ročního pobytu na Princeton University, o deset let později získal pozvání

Pierra Bouleze do experimentálního studia IRCAM, kde vznikla řada jeho ceněných děl, jak čistě elektroakustických [Mortuos plango, vivos voco], tak pro Ensemble intercontemporain a elektronickou stopu – jednou z nich je právě dnes uváděné *Bhakti* [1982]. V něm se také jasně projevuje Harveyho fascinace východními filosofiemi. Harvey byl po celý život v těsném kontaktu s akademickým prostředím, vyučoval mimo jiné na britské University of Sussex [1977–1993] nebo na Stanford University v USA [1995–2000]. Je autorem tří knih – *The Music of Stockhausen* [1975], *Music and Inspiration* [1999] a *In Quest of Spirit / Thoughts on Music* [1999]. Jak zmiňuje jeho dcera Anna, rád sportoval, a to až do pozdního věku, dokud ho nepostihlo vážné neurodegenerativní onemocnění, na které také zemřel.

www.jonathanharveycomposer.com

Bhakti vzniklo v roce 1982 na objednávku pařížského IRCAM [Institut pro výzkum a spolupráci v oblasti akustiky a hudby]. Skládá se z dvanácti krátkých částí v celkové délce přibližně 50 minut. Obsahuje 36 menších oddílů – každý definuje určitý počet nástrojů, které hrají konkrétní zvukový model. A protože těchto menších oddílů je pouze 12 typů, každý se [s obměnami] hraje třikrát, což vytváří dojem opakování v průběhu celé skladby. Formálně jde o symetrický tvar vytvořený okolo centrální osy. Sluch podvědomě slyší harmonii nikoliv jako neladící disonantu k základnímu tónu, ale jako volně se vznášející nad základem, ačkoliv jde o přísně kontrolovanou věc. Elektronickou stopu tvoří především zvuky vycházející z nástrojů ansámbly, které jsou přetvořeny a smíchány za pomoci počítače. Elektronika má řadu funkcí: dialog, transformaci, paměť, očekávání, jakoby simultánně tlumočí ostatní zvuky a rozšiřuje zvuk hudebních nástrojů, aby dosahoval univerzálnějšího rozměru. Na konci každé věty je připojena citace z rgvéd. Tyto hymny sepsané v sanskrtu před přibližně čtyřmi tisíci lety jsou klíčem k transcendentálnímu vědomí. [Jonathan Harvey]

Na začátku skladby je věnování „Anně“ – jde o skladatelovu dceru, které bylo v době vzniku díla osmnáct let.

BHAKTI

... znamená doslova „spojení / úzký vztah, účast, záliba [v něčem], pocta, víra, láska, oddanost, uctívání, čistota“. V přeneseném slova smyslu jde o milující oddanost bohu, která vede k nirváně [očistění a osvobození od fyzického bytí], jež je duchovním cílem buddhistů, ale objevuje se v řadě dalších náboženství.

Jedno z nejstarších užití slova „bhakti“ najdeme v jedné z upanišad, což jsou komentáře interpretující rgvédy, jejichž citace Harvey vložil na konec každé části Bhakti.

I. There was neither non-existence nor existence then; there was neither the realm of space nor the sky which is beyond. What stirred? Where? In whose protection? Was there water, bottomlessly deep?

...That one breathed, windless, by its own impulse...

... Desire came upon that one in the beginning; that was the first seed of mind.

Nebylo jsoucna ani nejsoucna tehdy, nebylo vzdušného prostoru ani nebe nad ním. Co se hýbalo? Kde? Kdo k ochraně bděl? Byla to voda, hluboká, nesmírná?

... Samo sebou jen to bez dechu dýchalo...

... V něm se nejdříve zrodila touha - to byl první výron mysli... [10.129]

II. Like impetuous winds, the drinks have lifted me up. Have I not drunk Soma?

Pití mne pozvedlo jak silný vítr. Cožpak jsem nepil Sómu? [10.119]

III. She of the waters flashed lightning like a falling lightning-bolt and brought me the pleasures of love. From the water was born a noble, manly son ... I, the lover of Urvaši, long to draw her to me, though she fills the air and measures the middle realm of space.

Ona z vod probleskla jako padající blesk a dala mi potěchu lásky. Z vody se narodil vznešený mužný syn... Já, milenec Urvaši, toužím ji k sobě přitáhnout, i když ona prostupuje vzduchem a měří prostřední království vesmíru.

10.95

IV. Purusha stretches the warp and draws the weft; Purusha has spread it out upon this dome of the sky. These are the pegs, that are fastened in place; the gods made the melodies into the shuttles for weaving.

Puruša vypíná tkalcovskou osnovu a provléká ji útkem; Puruša ji rozprostřel nad nebeskou bání. Zde jsou kolíky upevněné na správném místě; Bozi přetvořili melodie v tkalcovský člunek. [10.130]

V. ---

VI. The celestial coursers, revelling in their strength, fly in a line like wild geese, the ends held back while the middle surges forward, when the horses reach the racecourse of the sky. Your body flies, Swift Runner; your spirit rushes like wind. Your mane, spread in many directions, flickers and jumps about in the forests.

Nebeští oři libující si ve své síle letí jako řada divokých hus s konci staženými dozadu a prostředkem razícím cestu dopředu, až dosáhli nebeského závodiště. Tvé tělo letí, Rychlý Běžče, tvůj duch se dere dopředu jako vítr. Tvé jméno se rozléhá všemi směry a třepotá se a skáče mezi lesy. [1.163]

VII. When the drop came to the ocean, looking upon the wide expanse with the eye of a vulture, then the sun, rejoicing in the clear light, takes on his own names in the third realm.

Když kapka spadla do oceánu, slunce prohlížející si tu šíří okem supa a radující se v čirém světle, přijalo svá jména ve třetím království. [10.123]

VIII. Let them raise their voices, and let us raise our voices. Speak your speech to the stones that speak, when you stones, you mountains full of Soma, rush to bring the rhythmic sound to Indra. They speak loudly, excited by the exhilarating drink. They shout to Indra: they have found the honey. Artfully they danced with the sisters that embrace them, making the earth echo with their stampings.

The eagles have sent their cry up to the sky. Ardently the dark hinds danced in the meadow. They plunge deep to the rendezvous with the lower stone; they infuse it with floods of the seed of the sun-bright one.

Nechť pozvednou své hlasy a nechají promluvit i nás. Řekni své kamenům, které umí mluvit, když vy, kameny, a vy, hory plné sómy, spěcháte, abyste přinesly ten rytmický zvuk Indrovi. Mluví hlasitě povzbuzení účinným nápojem. Křičí na Indru, že už našly ten med. Umně tančí v objetí se sestrami, až země duní pod jejich kroky.

Orlové vyslali svůj skřek vysoko k oblakům. Na planině vášnivě tančily tmavé laně. Noří se hluboko, aby se setkaly s kameny, a prosycují je záplavami semene jasného. [10.94]

IX. The quarters of the sky live on the oceans that flow out of her in all directions. The whole universe exists through the undying syllable that flows from her.

Strany oblohy žijí na oceánech, které z ní proudí všemi směry. Celý vesmír existuje jen díky neumírající slabice vytékající z ní. [1.164]

X. Like a dancing girl, she puts on bright ornaments; she uncovers her breast as a cow reveals her swollen udder. Creating light for the whole universe, Dawn has opened up the darkness as cows break out from their enclosed pen. Her brilliant flame has become visible once more; she spreads herself out, driving back the formless black abyss.

Jak bajadéra pestře se nalíčila Zora. Hrud' její vidět už z dále jak vemeno ryzky. Bránu tmy prorazila jak ohradu stádo a celému světu přinesla světlo. Její zářivá skvělost šlehla nám vstříc, šíří se víc a zdolává černou moc. [1.92]

XI. The bird carries in his heart Speech that the divine youth spoke of inside the womb. The poets guard this revelation that shines like the sun in the footprint of Order. I have seen the cowherd who never tires, moving to and fro along the paths. Clothing himself in those that move towards the same centre but spread apart, he rolls on and on inside the worlds.

Pták nese ve svém nitru Řeč, o které božský mladík mluvil zevnitř lůna. Bardové chrání toto zjevení, které září jako slunce ve stopách Řádu. Viděl jsem pastýře, který se nikdy neunavil a stále chodil tam a zpět po stezkách. Zahalen těmi, kteří se pohybují ke středu, ale rozprostírají do stran, valí se dál a dál těmito světy. [10.177]

XII. We have drunk the Soma; we have become immortal; we have gone to the light; we have found the gods ... O drop of Soma, flow for Indra.

Pili jsme sómu a stali jsme se nesmrtelnými; odešli jsme ke světlu a našli jsme bohy... Ó kapko sómy, pluj k Indrovi. [8.48]

Smyčcové kvarteto **fama Q** vzniklo v roce 2005 v Praze. Zaměřuje se především na hudbu 20. století a hudbu současnou, ale neopomíná ani tradiční kvartetní repertoár. Premiérovalo velké množství kompozic mladých českých i zahraničních skladatelů. Hostuje v rámci domácích a zahraničních koncertních cyklů, mj. v The Phillips Collection ve Washingtonu, Krása dneška, Umělecká beseda, vystoupilo na řadě mezinárodních festivalů doma i v zahraničí – např. Pražské jaro, Contempuls, Ostravské dny nové hudby, Israel Festival, Cluj Modern,

Mladá Praha, ISCM World New Music Days, MusicOlomouc. Kvarteto se představilo také ve Francii, Německu, Španělsku, Rusku, Japonsku, Rumunsku, Turecku a na Slovensku. Pravidelně nahrává pro Český rozhlas i zahraniční vydavatele. Členové fama Q s radostí přijímají pozvání na semináře a dílny věnující se interpretaci soudobé hudby v ČR i v zahraničí.

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchester BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Orchester BERG je špičkové těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchester BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heina Goebbelse, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchester BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ AKCI LETOŠNÍ SEZÓNY!

SEDMÝ DEN

pondělí 1. října v 19.30 | Kostel U Salvátora

... duchovní koncert s elektronikou

Marek Keprt nová skladba [světová premiéra]

Mark Andre riss 1 / Den 7 [česká premiéra]

Gérard Grisey Jour, contre-jour

Orchester BERG & Peter Vrábel – dirigent

MIMOŘÁDNÉ KONCERTY

THE TIGER LILLIES & ORCHESTR BERG – BOHEMIAN NIGHTS

úterý 26. září 2018 ve 20h | Divadlo Archa

středa 27. září 2018 ve 20h | Divadlo Archa

Světová premiéra nového projektu! Zcela nové písně britské skupiny The Tiger Lillies v symfonických aranžích Michala Nejtka, jednoho z „bergovských“ skladatelů. Autor písní a leader kapely Martyn Jacques se tematicky vrací do divokých devadesátých let, kdy Praha byla prvním zahraničním cílem dnes slavné kapely. Nostalgie, ironie a drsný humor patří k základním znakům jejich písní dodnes. Tento projekt vznikl díky Divadlu Archa a z více než rok trvající spolupráce Martyna Jacquese a Michala Nejtka.

přípitek členům KLUBERG po představení M IS FOR...
Eva Kesslová [Orchestr BERG], choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGu Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

**Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?
Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?
PŘIDEJTE SE!**

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.
Měsíční členský příspěvek: 123 Kč [jednotlivec] / 234 Kč [ve dvou]

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz.

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĚKUJEME TĚM, KTERÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, RNDr. Jiří Kessler, Ing. Tibor Lopušán, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenouroví, Petr Somol, manželé Špirkovi

KLUBERG [klub dárců Orchestru BERG]

Petr Adler, Martina & Radvan Bahbouhovi, Soňa Červená, Nevelina Dodovová, Václav Eis, Lucie Chrápavá, Světlana & Ondřej Jägerovi, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček [ve dvou], Rudolf Leška [ve dvou], Jiří Malír, Jana Maříková, Jáchym Novotný, Vlasta Plocková, Petr Somol, Ivan Studený, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Eva & Ivan Špirkovi, Danilo Tuzar, Vladislava & Martin Valcháři, Zuzana Zuberová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ [dobrovolníci]

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, manželé Činčerovi, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Pavel Hons, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahoslava Krnáčová, Petr Kubík, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjóová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Majka Semotánová, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Barbora Šlosárková, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPOŘILI

Ministerstvo kultury ČR, Praha 1, Nadační fond Avast, Partnerství OSA
Hlavní město Praha přispělo na aktivity Orchestru BERG v roce 2018 částkou 400 000 Kč.

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Český rozhlas, HISvoice, Harmonie

Děkujeme kreativní agentuře Brainz.cz za vizuální styl.

texty: Eva Kesslová, korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Michal Adamovský [Rataj], Anna Harvey [Harvey], Karel Šuster [1/10, fama Q, Vrábel], Pavel Hejný [BERG], Andrey Kezzin [The Tiger Lillies]